

Plan för bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättningar 2022-2031

Fastställd av socialnämnden
Framtagen av socialförvaltningen
Datum 2023-02-09
Gäller 2022-2031
Ärendenr SON 2022/450
Version [1.0]

Plan för bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättningar 2022-2031

Innehåll

Varför en plan för bostäder med särskild service?	3
Lagstiftning	3
Bostad enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ..3	
Bemanning och gruppstorlek.....	4
Omvärldsanalys	4
Fler kommuner i år som har för få bostäder för personer med funktionsnedsättning	4
Planens disposition	5
Bostad med särskild service enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	5
Definitioner	5
Bostad med särskild service för vuxna enligt 9:9 LSS	5
Bostad med särskild service finns i tre former:.....	5
Gruppboende	5
Serviceboende.....	5
Särskilt anpassad bostad	6
Bostad med särskild service för barn och unga enligt 9:8 LSS	6
Boende i familjehem	6
Bostad med särskild service för barn eller ungdomar	6
Förändringar i lagstiftning LSS-utredningen (SOU 2018:88)	6
Möjliga faktorer som kan öka behovet av bostäder och förutsättningar att tillgodose platsbehovet	6
Faktorer som kan minska behovet av bostäder	7
Bostäder med särskild service enligt LSS på Gotland 2022	7
Tillgången och storleken på bostäder	7
Kategori-boende.....	7
Bostad med särskild service för vuxna enligt 9:9 LSS	7
Gruppboende	7
Serviceboende.....	7
Särskilt anpassad bostad	8
Bostad med särskild service för barn och unga enligt 9:8 LSS	8
Antal platser i egen regi samt köpta platser av externa utförare.....	8
Antal brukare i olika bostadstyper	8
Åldersfördelning	8
Geografisk spridning bostäder egen regi	9
Gotland	9
Visby	10
Ej verkställda beslut-i väntan på en bostad.....	10
Var vill man bo?	10
Prognostiserat behov av Bostad med särskild service enligt LSS	11
Handlingsplan – bostad med särskild service enligt LSS	12
Bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL)	13
Definitioner	13
Bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL).....	13
Möjliga faktorer som kan öka behovet av bostäder och förutsättningar att tillgodose platsbehovet	13

Möjliga faktorer som kan minska behovet av bostäder	14
Bostäder med särskild service enligt SoL på Gotland 2022	14
Antalet verkställda beslut	14
Ej verkställda beslut - i väntan på en bostad	14
Antal platser i egen regi samt köpta platser externa utförare.....	14
Åldersfördelning	15
Prognostiserat behov av Bostad med särskild service enligt SoL.....	15
Handlingsplan – bostad med särskild service enligt SoL	16

Varför en plan för bostäder med särskild service?

Enligt socialtjänstlagen (SoL) hör det till socialnämndens uppgift att medverka i samhällsplaneringen och utformandet av bostadsområden i kommunen. Socialnämnden ska ta initiativ till och bevaka att åtgärder vidtas för att skapa en god samhällsmiljö och goda förhållanden för barn, ungdomar, äldre och andra grupper i behov av samhällets särskilda stöd.

Syftet med en plan för bostäder med särskild service är att ge Region Gotland underlag inför framtida planering av boende för personer med funktionsnedsättning, både för den målgrupp som ingår i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och enligt socialtjänstlagen (SoL).

Lagstiftning

Bostad enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Enligt 5 kap. 7 § SoL ska socialnämnden verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Socialnämnden ska medverka till att den enskilde får bo på ett sätt som är anpassat efter hans eller hennes behov av särskilt stöd. I paragrafen regleras också en skyldighet för kommunen att inrätta bostäder med särskild service. SoL är en målinriktad ramlag som ger kommunerna stor frihet att utforma verksamheten med utgångspunkt från lokala förutsättningar och behov. Lagen förenar rättigheter för den enskilde med skyldigheter för kommunerna och anger övergripande mål och syften med det stöd som den enskilde har rätt till. LSS har tillkommit som en så kallad ”pluslag” som innebär *goda levnadsvillkor* och är ett komplement till SoL som avser *skälig levnadsnivå*.

LSS syftar till att garantera personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar stöd som kan undanröja svårigheter i den dagliga livsföringen. Lagen gäller bara vissa personer med funktionsnedsättning, det vill säga endast dem som ingår i personkretsen omfattas av LSS. Målet för insatserna enligt LSS, liksom för den generella funktionshinderspolitiken, är att den enskilde får möjlighet att leva som andra, vilket bl.a. innebär att ha möjlighet att bo som andra – att ha ett eget hem med allt vad det innebär av trygghet och trivsel. De grundläggande principer som LSS bygger på finns omnämnda i lagens förarbeten och de liknar mycket de principer som finns i konventionen om mänskliga rättigheter. De bärande principerna är självbestämmande och inflytande,

tillgänglighet, delaktighet, kontinuitet och helhetssyn. LSS ska tillförsäkra den enskilde *goda levnadsvillkor*.

Bemanning och gruppstorlek

I Socialstyrelsens handbok för bostad med särskild service (*artikelnummer 2018-6-12*) framgår det att med servicebostaden avses en bostadsform med visst fast basstöd genom anställd personal för boendet där omfattande service och vård kan ges dygnet runt. I en gruppboende bor i regel endast tre till fem personer. Ytterligare någon boende bör kunna accepteras men endast under förutsättning att samtliga personer som bor i gruppboendet tillförsäkras goda levnadsvillkor. För vissa personer med omfattande funktionshinder är det särskilt viktigt att antalet kontakter i den närmaste miljön är begränsade.

Antalet boende i en bostad med särskild service regleras inte i SoL men man kan få en viss ledning av Socialstyrelsens handbok för bostad med särskild service.

Omvärldsanalys

Fler kommuner i år som har för få bostäder för personer med funktionsnedsättning

Enligt Boverkets bostadsmarknadsenkät 2022 uppger 152 kommuner att de har underskott på någon form av bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning. Vanligast är brist på boendetyper gruppboenden.

Totalt uppger 132 kommuner att det är underskott på gruppboenden, medan 129 kommuner uppger att de har balans. Resultaten för 2022 är i stort sett samma som för år 2020.

Situationen med serviceboenden är inte riktigt lika besvärlig som för gruppboendena. Totalt 84 av de kommuner som har svarat på frågan uppger att de inte har tillräckligt många serviceboenden, medan 160 kommuner uppger att de har balans. Det är i stort sett samma siffror som förra året. Den generella bristen på bostäder har betydelse för möjligheten att ordna serviceboenden och särskilt anpassade bostäder då de ofta ligger i det ordinarie bostadsbeståndet.

Antalet kommuner som uppger att det inte finns tillräckligt med bostäder för personer med funktionsnedsättning ökade åren 2014–2018, med en topp på 169 kommuner med underskott. Åren 2019–2021 minskade underskottet, ner till 124 kommuner. I årets enkät har antalet kommuner som uppger underskott återigen ökat, till 152 kommuner.

Förra året, 2021, var ett speciellt år på grund av pandemin. Det innebär troligtvis att ett okänt antal personer med funktionsnedsättning lät bli att söka bostad med särskild service på grund av smittorisker.

I Sverige hade 31 oktober 2021 omkring 60 000 personer med funktionsnedsättning minst en pågående insats enligt socialtjänstlagen (SoL) och som ökar med åldern. Könsfördelningen var jämn, 51 procent var kvinnor och 49 procent män, visar Socialstyrelsens register.

Den 1 oktober 2022 hade omkring 77 000 personer i Sverige hade någon verkställd insats enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Fler män än kvinnor får insatser, framförallt i de yngre åldersgrupperna.

Planens disposition

Planen är uppdelad i två avsnitt där det första avsnittet avser bostad med särskild service enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och del två avser bostad med särskild service enligt socialtjänstlagstiftningen (SoL).

Bostad med särskild service enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

Definitioner

Bostad med särskild service för vuxna enligt 9:9 LSS

Bostad med särskild service för vuxna är en insats för den som har ett omfattande behov av stöd från en personalgrupp där stödet erbjuds under dygnets alla timmar.

Bostad med särskild service finns i tre former:

Gruppboende

Riktat till personer med stort omvårdnadsbehov och behov av kontinuerlig tillsyn av personal. Gruppboendet är utformat som enskilda boenden i direkt anslutning till gemensamma utrymmen.

Eftersom gruppboende är ett bostadsalternativ för personer med ett omfattande tillsyns- och omvårdnadsbehov rekommenderar socialstyrelsen att det endast bör bo tre till fem personer i en gruppboende.

Serviceboende

Utförs av en lägenhet i nära anslutning till en servicebas. Vid servicebasen finns tillgång till gemensamhetslokaler samt en personalgrupp som ger individuellt utformat stöd till den enskilde utifrån den enskildes behov.

En serviceboende är en mellanform mellan ett helt självständigt boende i lägenhet och en lägenhet i gruppboende. I en serviceboende kan det därför bo flera personer än i en gruppboende, men antalet boende bör vara så begränsat att serviceboendet integreras i bostadsområdet samt att en institutionell boendemiljö undviks.

Särskilt anpassad bostad

Utgörs av en bostad med viss grundanpassning till funktionsnedsatta personers behov men utan bemanning. I denna boendeform ingår inte omvårdnad, fritidsaktiviteter eller kulturella aktiviteter.

En särskilt anpassad bostad är en boendeform som enligt socialstyrelsen egentligen inte är att betrakta som bostad med särskild service. I denna boendeform ingår inte någon form av omvårdnad. Behövligt stöd och service i anslutning till boendet bör ges inom ramen för de insatser som finns att tillgå enligt LSS, t.ex. personlig assistans eller ledsagning. Bistånd enligt SoL i form av exempelvis hemtjänst kan även vara aktuellt.

Bostad med särskild service för barn och unga enligt 9:8 LSS

Boende utanför föräldrahemmet är en insats som riktar sig till de barn och ungdomar som har ett särskilt behov av stöd. Det är i första hand ett stort omvårdnadsbehov som gör att denna insats kan bli aktuell. Boende i familjehem eller i bostad med särskild service är en insats som kan komma i fråga först om barnet, trots stödinsatser i hemmet, inte kan bo kvar. Föräldrahemmet ska vara den naturliga basen och insatsen ska ses som ett komplement till barnets hem.

Boende i familjehem

För barn med svåra funktionsnedsättningar som trots olika stödåtgärder inte kan bo hos sina föräldrar är familjehem den insats som i första hand ska prövas. Familjehem innebär att barnet bor hos annan familj än den egna.

Bostad med särskild service för barn eller ungdomar

I en bostad med särskild service bor några barn eller ungdomar tillsammans och bostaden ska fungera så hemlikt som möjligt. I en sådan bostad ska det finnas personal dygnet runt. För barn med särskilda behov, som inte kan bo i föräldrahemmet och som kräver omvårdnad av personal med speciell kompetens, kan bostad med särskild service vara ett bättre alternativ än familjehem. I insatsen ingår hälso- och sjukvård enligt HSL 18§.

Förändringar i lagstiftning LSS-utredningen (SOU 2018:88)

Den utredning som gjordes 2018 (SOU 2018:88) kring LSS-lagstiftningen innehåller förslag som skulle kunna påverka framtida bostadsförsörjning. Hittills har inte några beslut kring föreslagna förändringar fattats. Det är därför svårt att veta vilken påverkansgrad detta skulle innebära.

Möjliga faktorer som kan öka behovet av bostäder och förutsättningar att tillgodose platsbehovet

- Hur den lokala demografiska utvecklingen ser ut.
- Svårigheter med kompetensförsörjningen inom personlig assistans skulle kunna påverka att fler ansöker och får rätt till insatsen bostad med särskild service.

Faktorer som kan minska behovet av bostäder

- Om vi i ordinärt boende kan erbjuda ny teknik, nya lösningar som för den enskilde kan innebära såväl kvalitetshöjningar som ökad trygghet och en större självständighet genom exempelvis kognitiva hjälpmedel, digitala tillsyn och olika tekniska larmfunktioner skulle det kunna bidra till ett minskat behov av bostad med särskild service.

Bostäder med särskild service enligt LSS på Gotland 2022

Tillgången och storleken på bostäder

På Gotland råder det brist på bostäder, på samma sätt som i övriga Sverige. Bristen på bostäder kan försvåra för ungdomar med neuropsykiatriska diagnoser att flytta hemifrån. Målgruppen kan även ha svårigheter med byte av bostad, eller med att hyra bostäder i andra hand, varför samarbetet med Gotlandshem är mycket viktigt

Kategoriboende

Socialförvaltningens bedömning är att det är svårt att ha renodlade kategoriboenden. Detta utifrån att det kan vara svårt att matcha *rätt* brukare till *rätt* boende. Allrahelst då det finns en bostadsbrist då vi behöver erbjuda ledig plats till de som står i kö oavsett kategori.

Däremot ska rätt brukare matchas till rätt boende, både utifrån lägenhetens utformning och placering, samt utifrån gruppens sammansättning och personalens kompetens så lång det är möjligt.

Bostad med särskild service för vuxna enligt 9:9 LSS

Gruppboende

I oktober 2022 har Region Gotland 71 brukare boende i gruppboende (51 inom egen regi och 20 via extern plats).

En ny gruppboende om 6 platser ursprungligen planerat till 2023 har försenats på grund av överklaganden och nuvarande plan är inflyttning 2024. Gruppboenden kommer att uppföras på Terra Nova i Visby.

En privat aktör Adelgruppen kommer även att etablera två gruppboenden (6 lägenheter per boende) under 2023 i Visby respektive Slite.

Serviceboende

I oktober 2022 har Region Gotland 96 brukare boende i serviceboende.

Socialförvaltningen har ett gott samarbete med Gotlandshem som erbjuder lägenheter löpande utifrån behov. Bostadsbristen på ön påverkar dock och medför även väntetid till serviceboenden.

Särskild anpassad bostad

I oktober 2022 har Region Gotland 12 brukare boende i en särskilt anpassad bostad.

Bostad med särskild service för barn och unga enligt 9:8 LSS

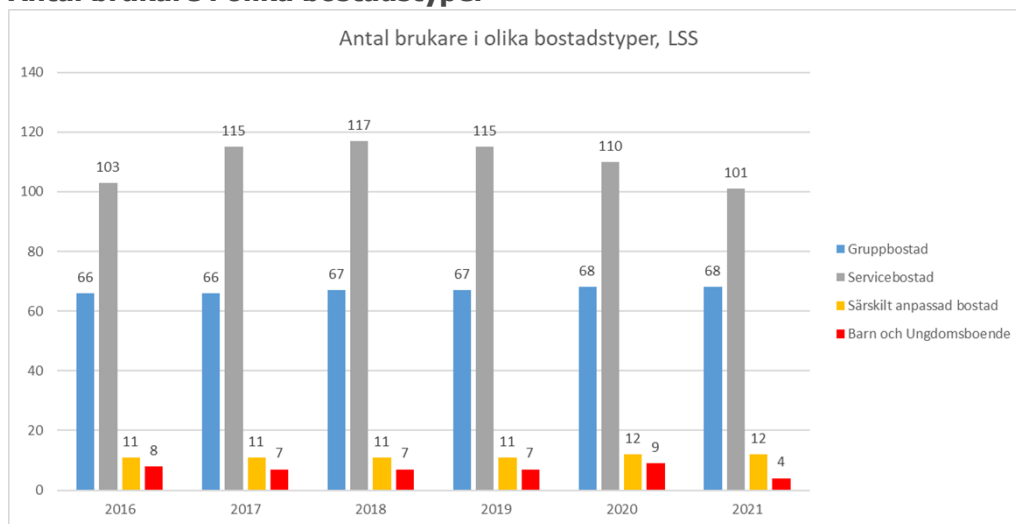
I oktober 2022 har Region Gotland 4 brukare boende i bostad med särskild service för barn och unga.

Antal platser i egen regi samt köpta platser av externa utförare

Bostadstyp	Egen regi	Köpta platser
Gruppboend	51 (11 enheter)	20
Serviceboend	96 (13 enheter)	
Särskilt anpassad boend	12 (3 enheter)	
Bostad med särskild service för barn och unga	4 (2 enheter)	

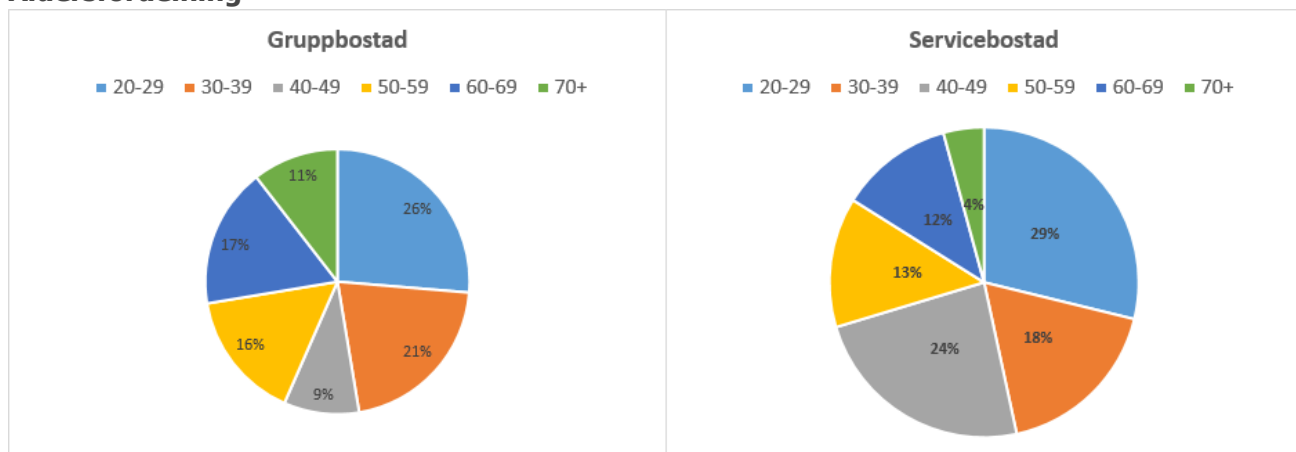
Källa: Treserva

Antal brukare i olika bostadstyper

Källa: Treserva

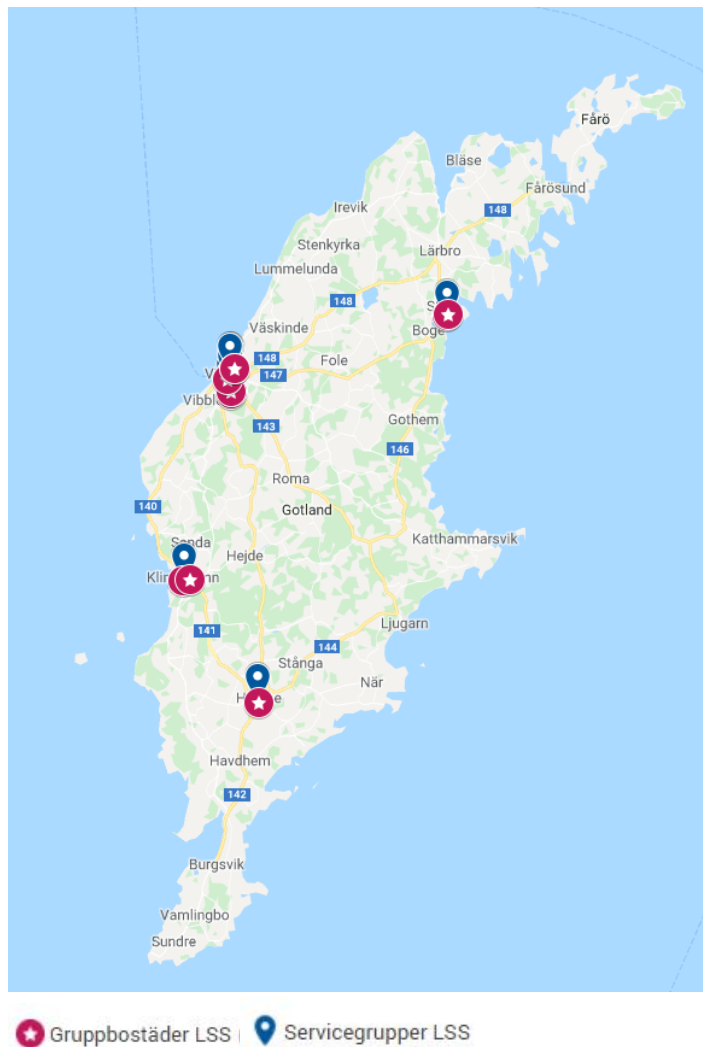
Åldersfördelning

Geografisk spridning bostäder egen regi

Utbudet av gruppboheter är totalt 11 enheter samt serviceboheter totalt 13 enheter. Enligt nedanstående bild är markeringen för serviceboheterna som avser baslägenheten för personal och gemensamhetsutrymme geografiskt spridd över Gotland.

Gotland

Visby

Antal verkställda beslut

Det totala antalet mantalsskrivna invånare på Gotland som beviljats stöd och service enligt LSS var 537 personer den 1 oktober 2022. Av dessa var det 182 vuxna och 5 barn som hade insatsen bostad med särskild service enligt LSS.

Ej verkställda beslut-i väntan på en bostad

Kommuner ska rapportera alla beslut enligt LSS som inte är verkställda inom tre månader till IVO (Inspektionen för vård och omsorg). En viss väntan till en bostad kan uppstå för att inte riskera kostnader för tomma lägenheter.

Var vill man bo?

De flesta önskar boende i Visby. I många fall kan det bero på att det är i Visby som man har sitt nätverk och där möjligheten till aktiviteter finns. Det finns dock ingen lagstadgad rätt till att välja boendeort när man får ett erbjudande om bostad enligt LSS. Däremot kan socialförvaltningen/nämnden ta med sig dessa önskemål för att kunna vara med och påverka var bostad med särskild service uppförs när det blir fråga om nybyggnationer.

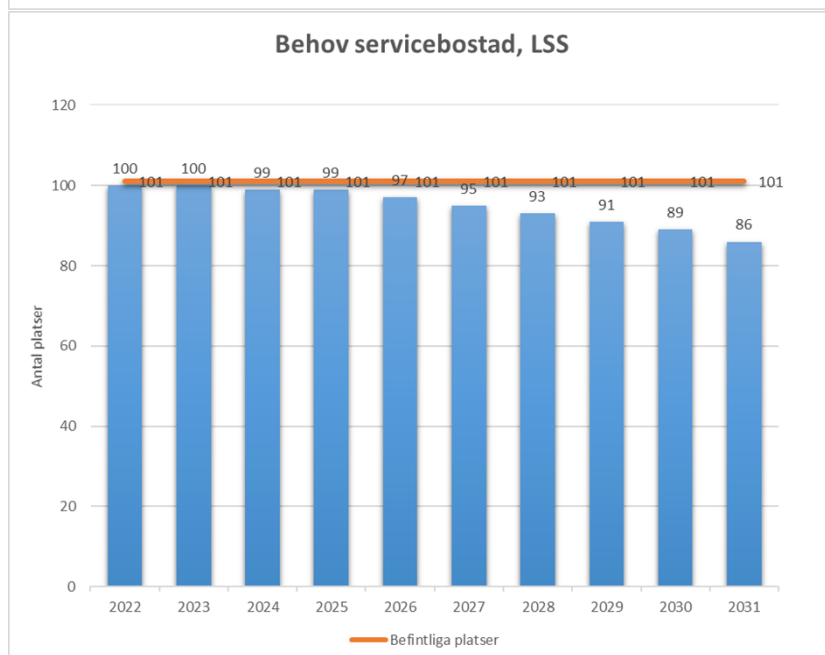
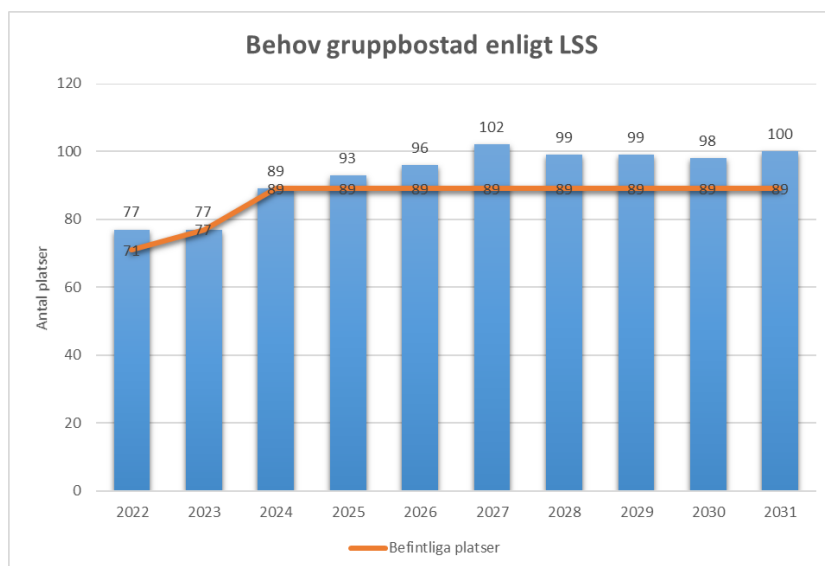
Då det idag är många boenden samlade runt Terra Nova och Bingebyområdet så förordas en lokalisering i områden där LSS-boenden inte redan är etablerade såsom exempelvis södra Visby (Värnhem) eller på Visborgsområdet där den nya stadsdelen planeras.

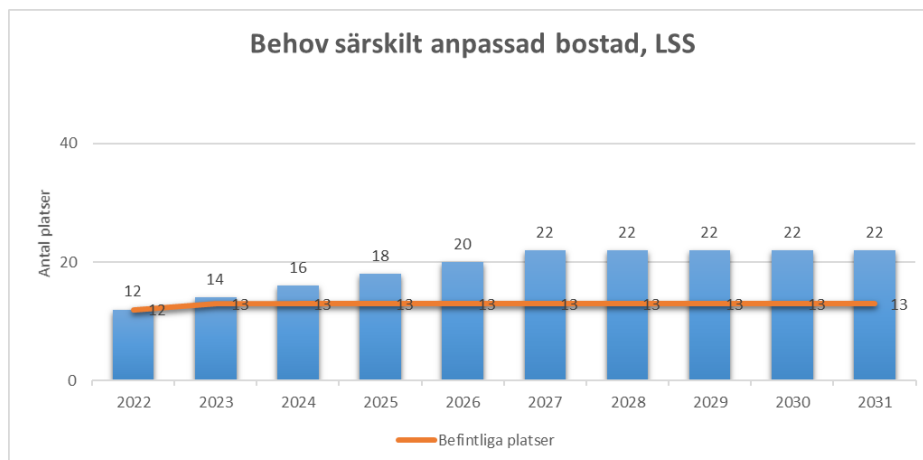
Prognostiserat behov av Bostad med särskild service enligt LSS

Metod för beräkning av behovsprognos

Det framtida behovet av antalet boendeplatser har beaktat antalet ej verkställda beslut, prognos av nya beslut och avslutande beslut för bostad med särskild service enligt LSS och SOL. En metod där hänsyn tas till det faktiska behovet det vill säga nuläget samt det uppskattade behovet utifrån prognosen som även bygger på historik från tidigare år.

Behov av platser under planperioden

Enligt behovsprognosen ökar behovet av lägenheter i perioden 2022 – 2031 enligt nedanstående tabell. Inräknat är även de nya gruppboendena om 18 platser som beräknas tas i drift under 2023-2024.

	2022-2023	2024-2025	2026-2027	2028-2029	2030-2031	Totalt
Gruppboend		4	9	-3	1	11
Serviceboend	-1	-1	-4	-4	-5	-15
Särskilt anpassad boend	1	4	4			9
Boend med särskild service För barn och unga	<i>Litet underlag för prognos</i>					

Handlingsplan – boend med särskild service enligt LSS

- Projektgenomförande av ny gruppboend om 6 platser på Terra Nova.
- Ny aktör Adela etablerar sig med två gruppboenden under 2023. 6 platser i Visby och 6 platser i Slite.
- Planering av utbyggnad (2 lägenheter per gruppboend) av två befintliga gruppboend på Terra Nova.
- Planering för ytterligare ett gruppboend om 6 platser under planperioden.
- Fortsatt dialog med Gotlandshem och andra hyresvärdar för att säkra tillgången på framtida behov av serviceboend och särskilt anpassad boend.
- Planeringsmöten varannan månad för att följa upp plan och platsbehov.
- Årlig revidering av behovsprognosen.

Bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL)

Definitioner

Bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL)

Insatsen kan beviljas personer över 18 år med omfattande funktionsnedsättning och som har behov av omfattande omvårdnads- och tillsynsinsatser dygnet runt och när insatser i det ordinära boendet inte är tillräckliga. I insatsen ingår tillsyn, service, omvårdnad, sysselsättning/dagliga aktiviteter, ledsagning i närmiljön, hälso- och sjukvårdsinsatser enligt 18 § Hälso- och sjukvårdslagen.

Boendet och omvårdnaden ska vara så utformade att den enskildes kapacitet och resurser tillvaratas. Den enskilde har rätt till rehabiliterande/habiliterande stöd för att träna att utveckla eller behålla sina funktioner samt få stöd att bevara sitt sociala och kulturella nätverk.

Bostadens utformning

Utformningen av bostaden finns inte i lag reglerad. Men det finns inget som talar för att bostaden ska vara utformad på någon annat sätt än bostad med särskild service enligt LSS eller en helt vanlig bostad. Socialstyrelsen anger tre viktiga kriterier:

- bostaden ska vara fullvärdig.
- bostaden är den enskildes permanenta hem.
- bostaden ska inte ha en institutionell prägel.

Det är av vikt vid bostadsplanering att ta hänsyn till och utgår ifrån att målgruppen har liknande preferenser som andra samhällsmedborgare när det gäller aspekter av den fysiska miljön. Att prioritera en trygg och säker omgivande miljö samt att prioritera möjligheter till avskildhet. (*Jag kan öppna fönstret när jag vill – boendesituationen för personer med psykisk funktionsnedsättning Rosita Boblin, 2016*)

Möjliga faktorer som kan öka behovet av bostäder och förutsättningar att tillgodose platsbehovet

- Samhället påvisar en uppåtgående trend bland målgruppen: allt fler personer lider av psykisk ohälsa och psykisk funktionsnedsättning. Det är därför av vikt att Region Gotland följer samhällsutvecklingen för att kunna erbjuda ett adekvat stöd till dessa personer.

- Samsjuklighetsutredningens förslag på förändring kring de individerna med samsjuklighet kan framåt påverka behovet av bostad med särskild service.

Möjliga faktorer som kan minska behovet av bostäder

- En utökning av boendestöd så att det täcker fler timmar per dygn i ordinärt boende kan minska behovet av en bostad med särskild service.

Bostäder med särskild service enligt SoL på Gotland 2022

Bostad med särskild service bedrivs i egen regi där det finns sex platser. Utöver detta har regionen ramavtal med Nygårds Vård i Garda samt Gotlands Vård som har boenden i Havdhem och Karlshäll (Burgsvik).

Det finns en återhämtningsplats och en korttidsplats.

Genom ramavtal kan avrop ske vid behov av enstaka platser, och leverantörerna har även möjlighet att sälja platser till andra kommuner.

Utöver boenden finns insatsen boendestöd i det egna hemmet.

Antalet verkställda beslut

För närvarande har 43 personer inom Region Gotland verkställda beslut om insatsen bostad med särskild service enligt socialtjänstlagen (SoL).

Ej verkställda beslut - i väntan på en bostad

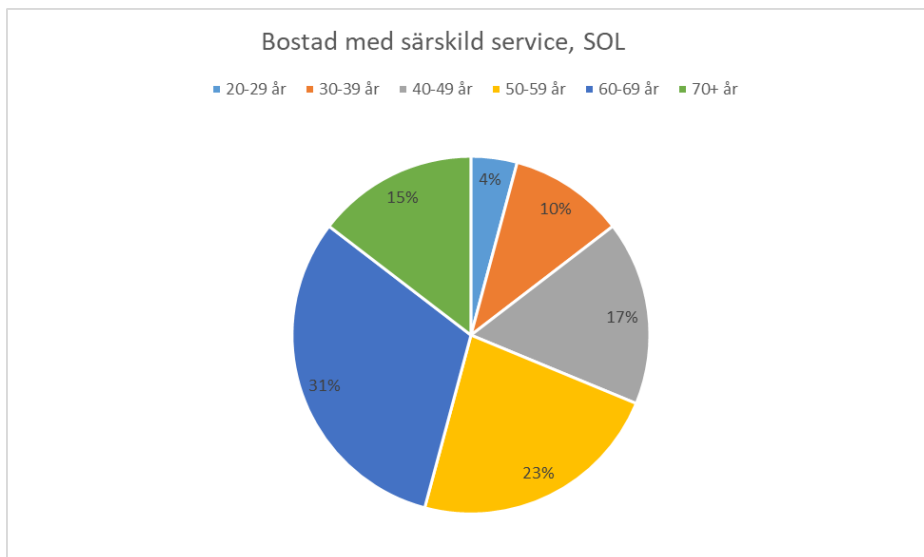
Kommuner ska rapportera alla beslut enligt SoL som inte är verkställda inom tre månader till IVO (Inspektionen för vård och omsorg). En viss väntan till en bostad kan uppstå för att inte riskera kostnader för tomma lägenheter

Antal platser i egen regi samt köpta platser externa utförare

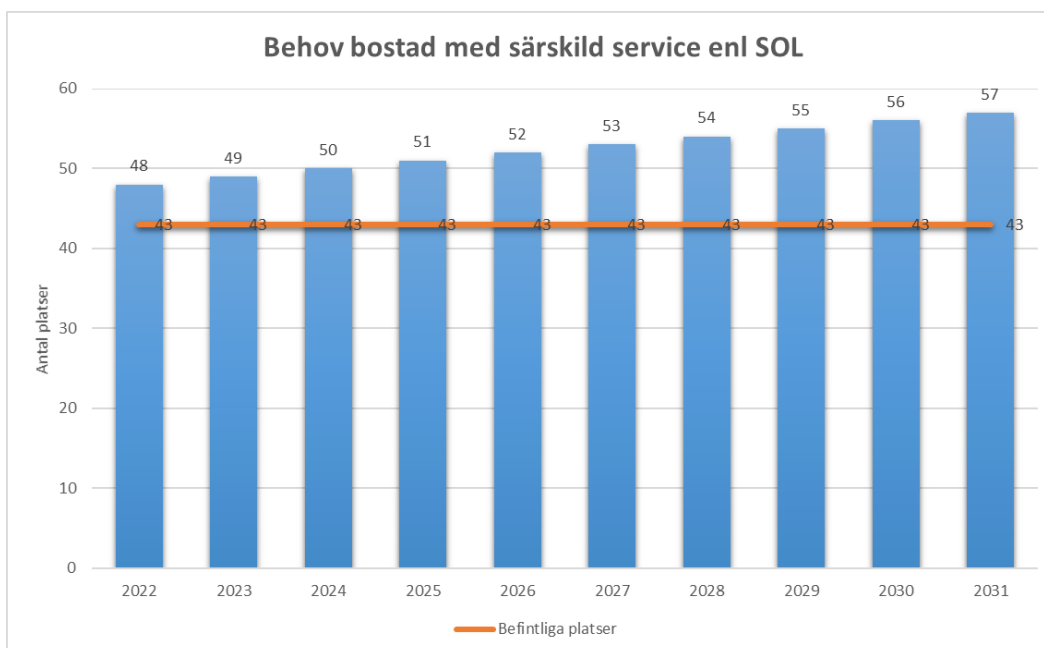
Statistiken nedan är hämtad från oktober månad 2022 och visar hur fördelningen ser ut i de olika boendena samt hur åldersintervallen ser ut för personer beviljade insatsen bostad med särskild service. Utöver de boenden som finns på Gotland så har Region Gotland även ramavtal med Nytida och med Österby boende och omvårdnad om placeringar på fastlandet.

Bostad med särskild service	Totalt antal platser	Verkställda beslut/tecknade individavtal
Egen regi, Grindvillan	6	6
Gotlands vård, Karlshäll	18	14
Gotlands vård, Havdhem	14	10
Nygårds Vård, Garda	17	13
Totalt	55	43

Åldersfördelning

Prognostiserat behov av Bostad med särskild service enligt SOL

Enligt behovsprognosen ökar behovet av lägenheter i perioden 2022 – 2031 enligt följande:

	2022-2023	2024-2025	2026-2027	2028-2029	2030-2031	Totalt
Bostad med särskild service, enligt SoL	6	2	2	2	2	14

Handlingsplan – bostad med särskild service enligt SoL

- Planering av ny bostad med särskild service enligt SoL 10 platser under planperioden.
- Planeringsmöten varannan månad för att följa upp plan och platsbehov.
- Årlig revidering av behovsprognosen.